

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Anunțurile se primesc în manuscris sau se redactează.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Inserate mai presoc în Viena R. Mose, Haasenstein & Vogler (Otto Nees), H. Schalk, Alois Herold, M. Duka, A. Oppel, J. Donnerberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Doube; în Hamburg: A. Stamer.
Prețul inserțiilor: o serie armonioasă pe o coloană 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicație. Publicări mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o serie 10 cr. v. a. s. 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU IV.

„Gazeta“ este în fiecare zi.
Abonamente pentru Anstro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franco, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franco.
Se primumă la toate oficiile poștale din țară și din afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiune, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagiul I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul și casa: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un asemblăru 5 cr. v. a. s. 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 234.

Brașov, Vineri, 23 Octomvre (4 Noemvre)

1892.

La alegerea de Metropolită.

(Articolul final).

Brașov, 22 Octomvre v.

Mai numără ceva séu nu mirenii în biserica română unită?

Etă o întrebare din cele mai grave, care atinge nu numai interesul nostru de viață bisericesc, ci și cel național.

Până când mirenii uniți, ómenii cu carte și luminați, aveau și ei un cuvânt în biserică, vedeai o interesare generală de cauzele ei, o mișcare și luptă pentru apărarea intereselor ei, și — ceea ce este foarte important — vedeai că pe lângă trebile bisericesci erau căutate și îngrijite și trebile naționale. Și nici că se putea altfel, pentru că biserica la noi, pe lângă misiunea ei sântă religioasă, are totodată și marea chiámare de a promova dezvoltarea noastră națională.

Acéstă interesare pentru cauzele bisericesci-naționale în sinul credincioșilor bisericii române unite, s'a manifestat în măsură mai considerabilă până prin anii șapte-șeci, de atunci ea s'a slăbit din ce în ce, așa încât astăzi trebuie să ne întrebăm, decă mai sunt și mirenii în biserică?

Inse altă aparițiune tristă!

Un rău aduce după sine altul. Amușirea glasului mirenilor în biserică n'a rămas fără de efect stricacios nici asupra preoției. Pe cât timp clerul înalt unită respecta principiul constituțional în biserică: că fiă-care mădulară al ei are dreptul de a se ocupa de afacerile bisericesci, utezau și preoții de ași ridica glasul în contra unui séu altui rău ori abuz, ce s'a incubat în biserică; dér de când dela Blașiu s'a dat clerului lozincă absolutistă: tăcere și supunere necondiționată, a amușit și preoția, și așa trebuie să constatăm din nou cu cea mai a-

dencă părere de rău, că nu măi este interesare viuă publică, nu mai este luptă pe față sinceră și hotărâtă în sinul bisericii unite.

Incet și pe nesimțite a fost introdus acest absolutism funest în biserică, în cei douăzeci de ani din urmă, și rezultatul îl vedem: Amortelă și apatiă pretutindenii, favoritismul și nepotismul în flóre, relele cresc și se măresc la adăpostul tăcerii, ce le acopere; abuzurile se înmulțesc și conștiința demnității și a dreptului se slăbesce, nu se mai lucră nimic cu însufletirea și energia cuvenită, preotul nu se mai crede dator a da sémă obștei sale credincioase despre faptele ce le sêvêșce; ajunge decă protopopul e pe partea lui, atunci de sigur îl aprobă și vlădicul și brêul roșu îi este asigurat, chiar decă n'ar avé nimic în activul meritorilor adevêrate.

Cât de mult s'a incubat absolutismul în biserică s'a putut vedé și din modul, cum au fost primite și judecate în Blașiu acele corespondențe publicate în diarul nostru, cari, din Crăciun în Pasce, tot mai atingeau estioni de disciplină și de administrațiune din sinul bisericii române unite.

Eram, noi diariștii, luați în bătăi de joc chiar de fóia bisericescă din Blașiu, pentru că ne-am încumetat a discuta afaceri bisericesci, ce nu sunt de nasul unor „generalissimi gazetari,“ și cu cari fără îndoielă din grația lui Dumnezeu și a S-lui Scaun apostolic al Romei numai „Clarissimi doctori în s. teologie“ au dreptul a se indeletnici.

Cine s'ar mai mira în astfel de împrejurări, cetind tot în acea fóia, că biserica cu clerul ei are să urmărească o politică deosebită de aceea ce-o urmărește poporul, că ea trebuie să formeze

centrul clerical-conservativ, pe când poporul credincios se pôte „tolăni“ în dreapta și în stânga.

De când ne „bucurăm“ de o astfel de modernizare straniă a vieții interioare bisericesci la Români uniți, mergem înainte — ca racul.

Și nici-odată dela unirea cu biserica Romei nu s'a simțit mai adencă starea tristă, în care a ajuns biserica română unită cu instituțiunile ei, ca acuma.

În fața uneltirilor dușmane, cari tind a submina și ultima rămășiță de drept sinodal, dreptul canonic electoral, fóia bisericescă nu mai pôte apela decă la lealitatea, bunul simț și abnegațiunea candidaților eventuali la „strălucirea orbitore a demnității înalte de Metropolită“, adecă la aceia, cari de pe acuma „calcă a archiepiscopu“. Căci e clar, că decă unul séu altul ar primi a fi numit direct: acest înalt post, cu călcarea dreptului electoral, și ar fi întărit și de Papa dela Roma, ar urma, după principiile absolutiste introduse în biserică, cari admit că sânt scaun apostolic exerciteză o autoritate directă și imediată în biserică unită, ar urma, dicem, ca întreg clerul unit să tacă și să se supună, deorece dela judecata Papei, în sensul acelor principii, nu se mai pôte apela.

Eată unde au adus lucrurile în biserică discipulii școlei din Roma, cari ignorând drepturile străvechi constituționale sinodale ale poporului credincios propagă un fel de catolicism, până acuma necunoscut și nepracticat în biserica română unită.

Cine se și ridice glasul în contra încălcării drepturilor și aședămintelor străvechi ale bisericii, decă nu poporul român unit, care n'a renunțat niciodată

la ele și prin urmare nu le-a putut pierde?

Și poporul credincios își va reclama și trebuie să reclame aceste drepturi ale sale în biserică, căci sêmețe și vede, că fără de ele nu mai pôte trăi, că interesele cele mai mari și scumpe ale culturii și ale dezvoltării sale naționale atêrnă dela libertatea lui în biserică; vedé Români uniți, dela cel mai mic până la cel mai mare, că nu mai pot juca rolul umilitor de iloți spartani în biserica lor străvechi, că nu mai pot să sufere, ca acéstă biserică să fiă numai un câmp de exploatare în folosul celor dela putere și al nenorocitei lor politice de desnaționalizare.

Este un postulat imperativ de viață bisericesc și național, ca să se audă éráși glasul mirenilor în biserica unită, care, răsunând cu putere și reclamând drepturile avite bisericesci ale poporului, va rumpe scălușul, ce s'a pus în gura clerului nostru național, și va inaugura lupta decisivă pentru restabilirea sîndalității în biserică!

Atunci regăsi-se vor éráși preoții și mirenii uniți, umeri la umeri luptând, ca odinioară, în bună înțelegere frățescă pentru salvarea existenței bisericii lor române!

Situația în Ungaria.

Carul politicii unguresci s'a înglodat rău. Opoziționalii contelui Szapary trag de el înderăt, mameluoi lui se opintesc din toate puterile dora pot să smulgă din nămolul în care rôtele au intrat până în drea. Când vedé și unii și alții, că nu mai pot, fac câte-o mică pauză, ér raportorii gazetelor guvernamentale și opoziționale ies la fața locului, se însiruesc în giurul carului și fiscare în felul séu își pune pe hârtia părerea asupra situațiunei în care se află

„FOILETONULU GAZ. TRANS.“

Apele noastre.

(Urmare).

Spre nord privirea ne pătrunde în valea largă a Streiului, până spre Murăș.

Pe Streiu în jos se află Călanul, cu izvóre minerale calde. Aceste au fost cunoscute și Romanilor și erau numite „Ad Aquas“. Ei au scobit aici într'o stâncă un basin oval, în forma unei lingure, cu pereți cam de 18 urme de adunși, unde au întocmit scoldi; acéstă scobitură în stâncă se vede și până azi, ér tradiția ne spune, că ar fi fost scobită de o fată de uriaș, într'o singură zi, aducându-o în legătură cu cetatea Devei și a Uroiului.

Se spune, că în alvia Streiului și-ar fi ascuns Decebal comorile, într'o grăpă cu boltitură, peste care a lăsat să curgă apa, nesciind nime despre acest lucru, decă un om fidel al séu, cu numele Biculus, séu Biolis, dela care și-ar avé numele și turnul de pe Orlea. Se

spune apoi, că după ce Decebal a fost învins și s'a sinucis, Bicul ar fi tradat lui Traian secretul și astfel comorile ar fi fost scose din Streiu. Incă este acest lucru adevêrat, nu se pôte sci, dér este fapt cunoscut, că pe timpul lui Martinuzzi, la Sânta-Măria de Pétra, dela Călan peste Streiu, un pescar român a dat pe țermul Streiului sub un arbore resturnat din rădăcină de o boltitură și în ea de o mare mulțime de galbeni, cu numele regelui Lysimach și a orașului Cozon, din Thracia. Pôte să fi fost acești galbeni un rest din comorile ascunse ale lui Decebal.

Acum să trecem la valea Oltului, care dimpreună cu riurile sale laterale, perurge partea răsăritenă și sudică a Transilvaniei, și udă cele mai de frunte platouri și șesuri ale noastre, cari aședate unul tot mai jos după altul, sunt ca și nesc terase pentru alvia sa. Imprejurimile isvorului séu sunt încongiurate de piscuri înalte, cari se însiră dela nord spre sud pe țermul séu stâng. De pe ele ni-se deschide o privire largă și frumoasă asupra șirurilor și piscurilor

de munte din jur până la Căhlău în Moldova, până la Căliman și în vest până la Arghita, precum și asupra platoului Ciuc, până la muntele Búdös. La pólele piscului Egyeskö, se află aședate lângă Olt, într'o situațiune romantică, minele dela Bălan, singurele mine de aramă din Transilvania, la cari inse acum produțiunea este mai restrinsă, de cum era mai înainte. Dela Bălan în jos valea Oltului, mărginită de oște păduroase, continuă a fi romantică, până pe la Ciuc Sântu-Domokos, unde Oltul ese dintre deluri și intră pe platoul Ciucului.

Acest platou mărginit de munții Ciucului și spre vest de Arghita, privit de pe înălțimele din prejura, este de totă frumșea, cu satele sale dese și printre ele cu Oltul, ce-l perurge dela nord spre sud. El, împărțit în 2 basenuri prin ramurile munților, ce se apropiă la Zsögöd cătră olaltă este valea cea mai înaltă aședată a Oltului. La marginea lui sudică se află renumita scaldă Tușnadul, cu pozițiune de munte admirabilă. Ea este aședată la pólele muntelui Csémál, lângă o grupă de stâncă

romantică și încongiurată de păduri uriașe de brad, ér dincolo de Olt, pe țermul drept, se întind ramurile muntelui Mitás, acoperite cu pădure de ștegear. Printre acești doi munți curge Oltul de vale, intrând în prima sa strimțore, prin care el străbate cu repeziuni unui riu de munte, în șesul Treisoanelor și în țera Bârsei, oare este a doua vale a Oltului, mai jos situată decă podul Ciucului. În strimțorea acosta împodobită icl coala cu stânci de forme pitoresci, se află scaldele dela Malnaș, într'o pozițiune plăcută. În stânga se înalță muntele Budoului cu privire frumoasă asupra șesului Treisoanelor.

Eșind Oltul dintre munți, udă marginea nordvestică a Treisoanelor și marginea nordică a țerei Bârsei, și într'un mare cerc încongiură pe la sud munții Baraoltului. Aici, de pe malurile Oltului, ni-se înfășeșă spre sud și vest una dintre cele mai frumoșe și încântătoare panorame.

La picioarele noastre se întinde frumosul șes al țerei Bârsei, cu livezi și arături, brădate de riulețe și păraie,

carul și cei ce se opintese din răsuputeri a lui scote din noroiu.

Acastă chinuitoare situațiune pentru politica ungurească ține de săptămâni de zile. Și totu de săptămâni de zile se sfătuiesc corifeii dela putere asupra modului și mijlocelor prin cari ar pute să scotă la liman bun politica guvernului adencu sguduită prin netactica lui Szapary și prin armele cu cari opoziția maghiară o ține asediată.

În situațiunea acăsta precară și anormală, ochii lumii străine, și mai ales cercurile politice din metropola Austriei, sunt foarte curioase a cunoșce causele, cari au pricinuit acăsta încurcatură și efectele ei ulterioare. Purcedându de-ai, ziarul vienes „Neues Wiener Tagblatt“ a însărcinat pe corespondentul său din Budapesta, să interviueze pe contele Apponyi asupra situațiunii. Convorbirea acăsta o publică numita foiă vienesă.

Apponyi a dîșu, că expresiunea caracteristică a situației o află în faptul, că partida guvernamentală, care este încă foarte numărösă, nu-i destulă de tare pentru a apăra actualul cabinet, ér de altă parte nu se simte destulă de forte, pentru a forma din sinul său un nou cabinet.

La întrebarea corespondentului, decă crede în apropiata retragere a lui Szapary, Apponyi răspunde între altele:

Szapary cérocă să scape până la anul nou ou ajutorul unei indemnitați de trei luni, séu pôte că factorii constituționali îl vorți suferi încă câtva timp. Ce mă privesc pe mine, cred că e de prisos să mai spun, că aș dori ca Szapary să rămână încă în fruntea guvernului, fiindcă pentru opoziția nimic n'ar fi mai favorabil și mai ușor, decătu a se lupta în contra unui astfel de reprezentant al sistemului domitor. De altfel lupta noastră nu se referă decătu la acăstu sistem și prin urmare cestiunea de persoane ne este indiferentă. Din punct de vedere patriotic însă, trebuie să regret, decă bărbați mai buni, cari se vedă a fi chemați la o sorți mai bună, își cheltuiesc puterile în încercarea zadarnică, de a susține actualul sistem și actuala domniă de partid.

Cu privire la afacerea monumentelor, Apponyi dîșe:

Idea împăciuirii de sigur e foarte bună, foarte laudabilă. În forma în care s'a înscenat însă, este o monstruositate, pe care o respinge ori care Maghiar. Nu e nevoie să fiă cineva capul guvernului și șeful majorității, ca s'o scie acăsta. Se pôte înțeleg, de ce foile, cari stau apröpe de guvernul austriac și maghiar, m'au atacat în urma cuoscutului eșec al cabinetului unguresc. M'au atacat, ca să acopere blamagiul colossal, ce l'a suferit ministrul președinte. Acăsta însă este o tactică, care mie nu-mi strică și ministrului-președinte

nu-i folosesc, fiindu despre acăsta în totă lumea o părere generală, că adecă Szapary s'a făcutu de risu în modu ne mai auțitu.

La întrebarea, că în care chiptu gâdesc, că se vorți puté restabili raporturile politice normale, Apponyi răspunde:

Stări normale nu se vorți puté crea, decătu prin formarea unei noue partide guvernamentale, care să stea pe basa unui program într'adeveru liberal și național. Eu nu rivnescu după putere, fiindcă pot fi mulțumit cu rolul, ce mi-a revenit în viața publică a Ungariei.

Se pôte, că încă mulți ani voi sta în opoziția, dér voi lupta totu așa de leal, cinstit și hotărit, ca și până acuma. Nu mă simt însă chemat de a juca un rol de figurant în acelu sistem, în care intrigele de culise și de anti-gambra decid asupra puterii, séu mai bine dîșu, asupra portofoliilor ministeriale. Pe basa acăsta nu se pôte crea ceva salutar, nu se pôte sana viața publică, nici nu se pôte consolida baza dela 1867. Numai decă națiunea se va deștepta pentru o expresiune a voinței sale libere și energice, și numai atunci când Coröna va fi pe deplin informată asupra spiritului public și a adevăratei situații, numai atunci, dîșu, va veni și rândul meu. Asta pôte veni curându, dér pôte să și întârzie mult. Ori ce altă stare o resping.

De altă parte „Budapesti Hurlap“ dela 2 Noemvre n. scrie, că contele Szapary, după întörcerea sa din Viena, s'a dus la clubul partidei guvernamentale unde a conferit cu toți membrii preșenți ai partidei sale. Ministrul președinte, dîșe numita foiă, a declarat, că guvernul se va pronunța, la cea dintăiu ocaziune, asupra cestiunilor politicei bisericesci. Asupra declarațiilor accestora există deplină armonie între membri cabinetului și prin urmare nu mai pôte fi vorba de o orisă parțială, nici de repășirea unuia séu altuia dintre membri cabinetului.

De față era în club și br. Desideriu Banffy, căruia mai mulți membri i-au adresat întrebări asupra svonurilor dimisiei sale. Soirile acaste însă sunt lipsite de ori ce temei.

Comparându déră acaste soir reiese, că dieta la deschiderea ei va afla pe scaunele ministeriale totu pe aceeași minștri, cari sunt cu multu pré îndrăgiți de catifeaua roșă, decătu să se despartă cu una, cu două de ea.

Dintre toți o prea curiosă situația ocupă contele Apponyi. Judecându după declarațiile ce a făcutu corespondentului foi vienes, trufașul magnat ungur stă neclătitu de-asupra carului politicei unguresc încărcat cu grele păcate, și din „înălțimea“ lui olimpică strigă ade-

renților săi, să nu oufunde pré adencu roțile carului, căci are nădejde să ajungă și elu odată la rudă — și atunci... n'o fi puterintă, cum o fi voință.

CRONICA POLITICA.

— 22 Octomvre.

Vorbind despre desbaterile comisiunii financiare a dietei ungare „Bud. Corr.“ scrie următoarele: În comisiunea financiară a dietei n'a rămasu nedebătut decătu budgetul ministeriului de finante. Indată ce se va sfîrși desbata acăstuia, se va așterne dietei raportul comisiunii financiare asupra budgetului pentru 1893. După acăsta se va închide indată sesiunea actuală a dietei și se va deschide numai decătu a doua sesiune. Alegerea vicepreședinților, a notarilor și a comisionilor vorți recere cel multu trei zile. Într'una din primele ședințe ale sesiunii a doua, ministrul de finante va presenta parlamentului un proiect de lege privitor la indemnitatea primului pătrar al anului viitor. Prin acăsta, dîșe „Bud. Corr.“, nu va suferi amănare desbateri regulată a budgetului pentru 1893. — Va să dîșe, guvernul Szapary recurge éráși la indemnitate, numai ca să pôte scăpa de neplăcerile desbateri regulate a budgetului.

Privitor la nouele proiecte militare germane o telegramă din Berlin anunță următoarele: În cercurile politice de aici a făcutu senzația faptul, că și naționali-liberali din Germania sudică punu mari piedeci proiectelor militare. În săptămăna trecută, a pricinuit surprindere declarațiile conducătorului naționaliilor-liberali din München, Dr. Schauss, contra proiectelor, ér de curându naționali-liberali din Württemberg au ținutu o adunare, declarându-se pentru serviciul militar de doi ani și pentru cheltuelile militare, cari sunt necesare numai în ultima linie. Adunarea s'a declarat mai departe contra sporirii infanteriei. Partida centrului german încă a ținutu o adunare în Aacheu, în care șeful partidei Dr. Lieber s'a pronunțat în modu foarte rezervat asupra proiectelor militare. Eu, dîșe Dr. Lieber, deși mă luptă contra sporirii cheltuelilor nesocotite ale armatei, totuși am învățat, că nici cel mai bun om nu pôte trăi în pace, când nu-i place vecinului séu. Cea dintăiu problemă a noastră va fi, să esaminăm, ore ajuns'am noi la ultima barieră a susținerii armatei nostre; vomți trage atențiunea asupra neglijierei economiei, care peste totu nu permite sarcine așa de grozave. Mai departe noi, abstragendu dela tripla alianță, care încă este o garanția a siguranței Germaniei, trebuie să îndreptăm oușși atențiunea publică asupra împrejurării, că mai sunt și alte modalități pentru a asigura pacea Europei. Noi să vorbim necontentit despre Statele-Unite din America-nordică, și nici odată despre statele unite ale Europei? (Aprobări generale). La cestiunea acăsta se vede, cătu ar puté face biserica catolică, decă Papa ar primi rolul de intermediator. Totă Europa ar cânta hymnuri de laudă, fiindcă s'ar vedé scăpată de sarcina apăsătoare a militarismului.

SCIRILE ȚILEI.

— 22 Octomvre.

Clericii români din Budapesta. În seminarul central catolic din Budapesta se află 15 locuri fundamentale ocupate de tineri români gr. cat. Locurile acaste erau mai nainte în seminarul central din Viena, unde tinerii români în tôte prințele erau mai profitați și cel puțin de-o tendință directă de desnaționalizare erau scutiți. De când însă guvernul unguresc a mijlocit strămutarea acestor locuri fundamentale dela Viena la Budapesta, clericii români nu numai că nu primesc acolo o creștere superioară, după cum s'ar pretinde, dér

se mai face asupra lor și o murdară presiune de desnaționalizare, li-se inspiră idei infecte și pe lângă acăsta mai sunt espusi și la neocumate șicane din causă, că sunt Români. Într'o polemică a sa cu foiă clericală maghiară „Magyar Allam“, care ridicase dîșele acaste grele invinuri în contra clericilor români „din cauza aspirațiilor lor naționale romănesce“, „Unirea“ din Blășiu răspundend, face câteva constatări interesante. „Töte țiarele romănesce“ — dîșe numita foiă — „au fostu eschise din seminarium, neocupându-se nici „Unirea“. Cetirea acăstei din urmă foi s'a concessu numai după ce superioritatea aflată, că foiă acăsta are caracteru bisericesc. Dela cine a primit superioritatea informațiunea acăste, nu scim. Numai atăta putem să declarăm, că ordinariatul metropolitan din Blășiu n'a fostu consultat în afacerea acăsta. Că tinerii clerici români „trăesc în frecări neincetate cu ascultătorii maghiari de teologie și superiorii seminarului, cari aspirand la preoția și preoți fiind, își uită, că religieuna catolică opresce ura de rassă și șovinismul. Este adevărat, că clericii români sunt „aturati de aspirațiunii naționale romănesce“. Onore lor! Decă asta în ochii domnilor dela „M. A.“ este păcat, în ochii noștri este virtute. Vai de clericul român, care n'ar fi așa!.. Ar fi foarte bine, decă clericii noștri din Pesta s'ar puté cresce în diocesele lor. Ar scăpa cel puțin de șicane netrebnice, și de sigur nici în spiritu clerical, nici în sciință nu multă pierdere ar suferi.“ — Asta este foarte adevărat și ar fi de dorit, după cum am dîșu și altădată, că fără întârziare să se întreprindă pașii de lipsă pentru a se sista trimiterea clericilor români uniți prin seminar catolice streine.

— x —

Monumentul lui Adamachi. Academia Română, în ședința din Octomvre a dat un vot prin care d. Gheorghe Vasilescu, sculptor, a fostu însărcinat cu executarea monumentului lui Adamachi, care ține Academia o avere de două milioane lei.

— x —

Școala specială de artilerie și geniu în Bucuresci se va reorganiza cu desevîșire. După regulamentul, ce se lucră, studiul total va fi de 4 ani. Elevii se vorți recruta din tinerii, cari au terminat cu succes școlile de fi de militari și dintre studenții, cari au trecut cel puțin 6 cl. liceale. Acești din urmă, între cari se vorți cuprinde și bacalaureații, vorți da un examen asupra matematicilor, fisicei, chemiei și limbilor franceză și germană.

— x —

Mörte subită. Ni-se comunică, că dîșele acaste, soția d-lui proprietar V. Chiraiu din Tușinul de Câmpia, căltorind cu trăsura la M.-Oșorheiu pentru a ș cerceta copiii, ce-i avea acolo la școlă, la rentörcere fii cuprinsu de o bolă, în urma căreia răposă pe drum, în comuna Zau. Feliul bolii ne este necunoscut.

— x —

Logodnă. D-lă Coriolanu Pap, avocat în Oradea mare și fiul vrednicului vicar de odinöra al Marmăției, Ioan Pap, s'a logodit la 27 Octomvre n. c. cu d-ra Aurelia Cosma, inteligenta fiică a d-lui Andreiu Cosma, mare proprietar în Supurul de sus și director al băncei „Sylvania“ din Șimleu. — Felicitările nostre cele mai sincere!

— x —

La politechnica din Pesta se vorți reincepe cursurile Lunii, în 7 Novemvre n. c.

— x —

Din părțile M.-Ludoșului ni-se scrie, că și pe acolo bantue între vite bola de gură și de unghii. Timpul e frumos și foarte priincios pentru arăturile de toamnă, cari acum sunt în cursu.

și cu sate dese, cu deosebire pe margini, ér în fundu spre România, se înălță maiesticu munții Buzeului și ai Bârsei și spre vestu munții Perșanilor, dându regiunii o înfășare de totu romantică. Din unele puncte, aședate mai spre sud, precum dela Arpăcaș séu de pe delul S.-Petruului în timpă senină putem distinge singuraticile piscuri din acăsta corönă de munți, precum în vestu mușea lată și întunecată a Măguri-Codlei, apoi Piatra Craiului, Buceciu, Cristianul, Ciucașul ș. a., precum și pasurile ce se afundă prin acești munți; cu ochi ageri putem distinge delul cetății Brașovului și Tëmpa, cari sunt cele mai înaintate promontorii ale munților în șes.

Pe țermul stângu al Oltului este aședată Feldiöra, unde pe o colină se vedu ruinele pitoresce ale unei cetăți a cavalerilor germani, cari au stăpănit odinöra Țera Bârsei. Aci se alătură Oltului și calea ferată, care vine dinspre Predeal și înșoșce riuul în cursul séu spre nordu, și apoi spre vestu prin strim-

törea dela Rakos, în care intră Oltul pe la satul Augustin.

În apropierea Augustinului se varsă în Olt riuulețul Vargyas, ou isvorul în Arghita. Valea lui este mărginită de munți înalți, stâncosi și acoperiți de brași, fiindu cu deosebire până pe la satul Vargyas romantic și de o seltăciă marcantă. În valea lui, în hotarul satului Homorod-Almás se află peștera de asemenea numire, care este cea mai mare peșteră din Ardél și pe timpul năvălirii Tatarilor și Turcilor, a servit adeseori de asil locuitorilor din împrejurime.

Strimătorea Oltului de la Rakos, pe lângă frumșea sa romantică, este interesantă și diu punctu de vedere geologic. Ea este a doua strimătorea a Oltului, prin care acăstu riu pătrunde în a treia sa vale, în „țera Oltului“. Pe țermii riuului se înălță în acăsta strimătorea de ambele laturi stânci prețioșe și piscuri, cari ne atrag atențiunea.

(Va urma.)

Cestiunea română și presa italiană.

Pressa italiană agită mai viu, ca niciodată cestiunea română. O mulțime de ziare publică articole lungi bine întoamite, pe cari noi nu putem să le dăm decât în scurtă resumată.

Astfel marele diar din Neapole, „Roma”, sub titlul „Revindecățiune române” espune pe larg conflictul dintre Români și Unguri. Acest conflict datează din timpuri vechi trecute și el a izbucnit adeseori în lupte sângeroase între Români și Unguri. În 1848 Europa întregă aplauda eroismul Ungurilor în războiul de independență contra Austriei. Românii însă nu erau încântați de aceasta, deoarece șeau, că o independență a Ungariei nu le-ar aduce bine. Ceea ce credeau Românii atunci, astăzi este deja un fapt îndeplinit. După împăcarea cu Austria în 1867, Românii sunt dați pe mâna Ungurilor, și aceștia, uitându de suferințele lor de odinioară, procedă cu aceeași tirănie contra Românilor, de cari erau ei părtași înainte dualismului, din partea Austriacilor.

„Il Cittadino di Modena”, sub titlul „Naționalitatea română și panmaghiarismul”, publică un prim articol în care espunându starea insuportabilă a Românilor, dovedește că diplomația Europei greșese, decât se interesază mai mult de Bulgaria. Transilvania cu Românii ei poate provoca din și în și un incendiu, care se arunce în războiu întregă Europa. Acolo ar trebui să lucreze diplomația. Părerea lui „Il Cittadino” este, că presa uropenă trebuie să urmărească pe Unguri și să i desorie astfel cum sunt: șovinisti și turburatori de ordine.

„La Provincia di Brescia” are asemenea un prim articol. Se intră în căutarea Italiei în tripla alianță; de ce s'a aliată cu imperiul Habsburgilor? Este, ca să închidă ochii, când vede volnicile, ce se comită în contra Italianilor din Triest și Fiume? Este pentru ca într'un războiu baionetele Italianilor să facă pace în Ungaria în contra Românilor. Poporul italian, care a aplaudat odată sforțările eroice ale Ungurilor, stă uimit de perfidia acestora. Pressa italiană trebuie să spună aceste lucruri națiunii italiene, pentru ca să șeau, cine este acel popor, pentru a căruia independența, într'un moment de generoasă înălțare de inimă, și-a jertfit sângele lui.

„Il Democrito” din Palermo, într'un prim articol relevă, că monarchia Habsburgilor este putredă. Luptele de naționalități sunt foarte vii. Austria e ruinată; singură, care a putut să înfrăneze cu neimblândita sa mână pe naționalități, este Ungaria. Era de prevădută în urma pactului dualist de la 1867, că Austria nu va pute să țină peptă Ungurilor. Ea a cedat, și astăzi singurii stăpânitori ai monarhiei sunt Ungurii. Această preputință a Ungurilor a deșteptat gelosia și ură în celelalte naționalități. În Ungaria cei mai numeroși sunt Românii, cari poartă cu multă oțelire lupta în contra Ungurilor. Ei sunt totuși prea slabi pentru a câștiga ceva. Asta din cauză, că Ungurii e de o orbire neîntrecută. Abia se văd stăpân pe drepturile sale naționale și lumea aplaudă cu entuziasm victoria lui. Dăr urmă curându desamăgirea.

Pe câtă vreme Românii vor fi alfel cum sunt astăzi, tripla alianță este o rușine și o minciună, cum era odinioară și Alianța sfântă. Italianii nu vor pute să audă de persecuțiunii atât de monstruoase, pentru ca să fiă apărătorii unui cadavru, care nu mai are rațiune de a fi, fără periclitarea intereselor celor mai mari ale libertății și civilizațiunii popoarelor. Și această primejdie nu vine dela Muscali, nici dela Românii, cari se găsesc în legitimă apărare, ci dela Unguri.

Propunerea

D lui F. Hossu Longin, ca membru al Congregațiunii comitatului Huniadori, în cauza despăgubirii regaliilor așa numite trei-lunare.

Onorabilă Congregațiune! Subscrisul, ca membru al acestei congregațiunii:

În considerare, că dreptul de crișmărită, în patria noastră, niciodată nu s'a basat pe un drept formal, ci mai mult pe usul feudal, ce l'a exerciat în vechime nobilimea din Transilvania; Considerându, că în cele trei luni din urmă ale anului, dreptul de crișmărită, așa numit „trei-lunare”, din vechime l'a exerciat foștii urbarialiști, menite fiind veniturile acelui drept pentru acoperirea trebuințelor lor proprii;

Considerându, că dreptul trei-lunare și înainte de 1848 s'a considerat ca proprietatea foștilor urbarialiști, căci la oasă, când li-se ataca acel drept, chiar și după legile feudale, foștii urbarialiști aveau dreptul de a cere scutire în exerciarea acelui drept;

Considerându, că cu încetarea sistemului feudal, și foștii urbarialiști au devenit proprietari legitimi ai averei lor, prin urmare și ai dreptului de crișmărită, și în special ai celui trei-lunare;

Considerându, deci, că dreptul de crișmărită, așa numit trei-lunare, în toate împrejurările a fost proprietatea eschisivă a foștilor urbarialiști, chiar și în cazul, decât în unele comune, venitul anual s'a întrebunțat pentru acoperirea șeselor comune;

Considerându, că veniturile din dreptul trei-lunare, în multe comune din acest comitat, până mai în zilele noastre, s'a folosit pentru ajutorarea foștilor urbarialiști, când adevă au trebuință să se ridice sau să repareze vre-o șoolă sau biserică, sau în fine la alte trebuințe ale lor comune, și astfel formându acel venit o avere a lor proprie;

Considerându, că însași legea pentru despăgubirea regaliilor dispune ca și dreptul regal exerciat de foștii urbarialiști, să fiă despăgubit;

Considerându, că însușările prescrie de legea despre despăgubirea regaliilor și instrucțiunile ministeriale făcute pe baza acelei legi, în cele mai multe comune din comitatul nostru, în urma ordinelor emanate de către vice-șpanul comitatului nu au fost corecte și juste, — era de altă parte publicarea legii și mai cu seamă a ordinațiunilor relative la însușări, nu s'au făcut în deajuns și cu destulă conștiențioșitate;

Considerându, că pertractările s'au ținut pe baza însușărilor făcute în urma îndrumărilor necorecte și nejuste;

Considerându, că forurile judecătorești, cu ignorarea foștilor urbarialiști, au asignat competențele foștilor urbarialiști eschisiv comunelor politice;

Considerându, că sumele și venitul sumelor de despăgubirea dreptului trei-lunare se folosesc în mod înjust, pentru acoperirea șeselor comune ale tuturor locuitorilor din comună, prin care fapt, foștii urbarialiști, prin practica arătată, au daune de sute de mii, și respective sunt eschisivi dela libera dispunere asupra averei lor proprie și nici nu pot cu ce să se ajute în casuri estra-ordinare în lipsele lor comune sau private; în fine,

Considerându, că regretabila stare actuală a fost produsă, pe calea administrativă, prin ordonanțele emanate dela viceșpanul comitatului, față următoarea propunere:

Representanța comitatului Huniadori, conșciă de chiamarea sa, și nevoind, ca cine-va cu șoarea sa să fiă scos din dreptul său, sau împedat în exerciarea dreptului său de proprietate chiar prin organele sale, enunță, că:

Dreptul de proprietate asupra sumelor de despăgubirea dreptului de crișmărită trei-lunare, fiind averea pri-

vată și deci competendă eschisiv numai foștilor urbarialiști, vice-șpanul se îndrumă, ca să iee, fără amânare, toate măsurile trebuincioșe și să dispună, ca foștii urbarialiști de pe întreg teritoriul comitatului Huniadori, să fiă restituiți în libera exerciarea a dreptului lor asupra obligațiunilor și a sumelor date de către stat drept despăgubire pentru dreptul trei-lunare, și anumit, ca obligațiunile și sumele, ce competă foștilor urbarialiști, în toate comunele, să se estradecă respectivilor foști urbarialiști.

De va, 16 Oct. 1892.

Franciscu Hossu Longin, membru al Congregațiunii.

Campaniă greșită.

Sub titlul acesta, „Tim pulă” din București scrie următoarele, cu privire la demersul cabinetului grecesc către puteri:

Șoirile telegrafice, ce ne-au sosit vestesoc, că cabinetul din Atena a comunicat puterilor motivele, cari l'au îndemnată a înterupe relațiunile diplomatice și consulare cu statul român. Șoopul acestui demers nu poate fi decât acela de a provoca o meditațiune a puterilor în litigiul, ce a dat loc la conflictul ivit între ambele state.

Față cu această acțiune diplomatică, guvernul român va păstra de sigur aceeași atitudine, pe care a adoptat-o și de care nu s'a depărtat un singur moment, de la începutul litigiului.

În adevăr, nu putem înțelege, ce drept și ce interes ar avé cabinetele europene de a se amesteca într'o afacere în care nu este în joc nici o cestiune privitoare la vr'un tratat european.

Se șeau, că în incidentul provocat prin moștenirea Zappa, nu este vorba de cât de competența tribunalelor noastre în ce priveșce rezolvarea litigiilor relative la proprietatea imobiliară. În asemenea litigii se ivesc mai totdeauna alături cu cestiunile de drept privat, și cestiuni de drept public, cari se discută și se tranșază de către justiția țerei unde sunt situate imobilele. Acest principiu de drept este recunoscut de toți juriscunștii cei mai eminenti și se aplică fără contestațiune în casuri de asemenea natură. Nu avem dăr a face cu unul din acele litigii internaționale, care se ating de aplicarea și interpretarea unui tratat, ci de un incident diplomatic, care nu poate privi de cât de ambele state interesate în cauză.

Ne mirăm, cum guvernul grecesc n'a înțeles enorma deosebire, ce există între afacerea moștenirii Zappa și cestiunea pe care a ridicat-o acum câtva timp în privința școlilor grecesc din Bulgaria. Afară de deosebirea ce există între pozițiunea internațională a Bulgariei și a noastră, este și aceea între o cestiune, care se atinge ore cum de aplicarea tratatului din Berlin și între un incident de o natură cu totul locală, ba chiar privată, ca litigiul Zappa. De aceea credem, că cabinetul din Atena se înșală a ară, decât se măgulesce cu șperanță, că în acest casu va obține dela puteri chiar intervenirea amicală la care a dat loc acțiunea sa diplomatică contra guvernului din Sofia.

Ne vine greu a crede, că comunicarea diplomatică, pe care guvernul grecesc a adresat-o puterilor în privința conflictului greco-român, să se bucure de o bună primire pe lângă cabinetele europene.

Ele vor face negreșit o comparațiune între politica pacifică și demnă pe care statul român o duce în Orient și între atitudinea neastămpărată și turbulentă de care Grecia a dat atâtea dovești de un timp încoc.

Puterile vor vedé, că chiar în fașele prin care a trecut litigiul Zappa, guvernul nostru a arătat moderațiune în fapte și în procedimente, pe când acel grecesc a dat dovești neîndoelnice de nervositate și iritațiune, atât în fapte, cât și în modul de a se exprima.

Acestă comparațiune pe care guvernul grecesc o provocă prin demersul său, nu va pute dăr de cât să-i fiă defavorabilă sub toate privirile...

În ori ce casu, noi suntem tari prin dreptul netăgăduit pe care îl are ori ce stat neatârnat în privința judecării de către tribunalele țerei a litigiilor, ce au de obiect cestiunile de proprietate imobiliară.

Acest drept reese într'un mod clar și precis atât din principiile ne-

schimbătoare înscrise în dreptul public, cât și din număröse cașuri analoge întemplate în alte țeri. Asemenea cestiuni nu se discută, nici nu se resolvă împrejurul covorului verde al cabinetelor diplomatice, ci la bara justiției.

Acesta e tărâmul pe care ne am pus din prima și în care s'a ivit cestiunea moștenirii Zappa și totu pe acest tărâmu vom sta neclintiti și cu liniștea ce dă conșciința dreptului.

TELEGRAMELE

„Gazetei Transilvaniei.”

(Serviciul biuroului de cor. din Pesta)

Budapeșta, 3 Novembre. Daniel Iranyi a murit în Nyiregyháza. În mormântarea se va face aici pe cheltuiala camerei deputaților.

Budapeșta, 3 Novembre. Eri s'au bolnavit 16 persoane de coleră, 10 au murit.

Budapeșta, 3 Novembre. „Corespondența politică” desminte faimele, după cari călătoria lui Szapary la Viena ar fi avută de scopu a aduce o decisiune în pretinsa crisă ministerială. De-o crisă nici că poate fi vorba astăzi.(!)

Viena, 3 Novembre. Stefania, vėduva principesă de coronă, depuse eri o cunună pe cosciugul șoșului ei.

Londra, 3 Novembre. Trenul espresu, care venea dela Edimburgu, s'a ciocnit la Thirsk c'un tren de marfă. Trei-spre-dece persoane fură omorite, er alte multe rănite.

Literatură.

A apărut:

Câte-va cuvinte despre dualismul austro-ungar. Acesta este titlul unei mici broșuri al căreia autor este dl. Gheorghe Adamescu, profesor în Galați (România). Dl. Adamescu de mai mulți ani urmăreșce cu viu interesu cauza Românilor ardeleni și în presa, de dincolo nu odată a ridicat cuvėntul pentru apărarea noastră. D-sa a publicat și o voluminoșă broșură: „Luptele pentru naționalitate ale Românilor de peste munți în 1848—49” (300 pag.; preț 2 lei 50 bani), er în mica broșură de față, al căreia preț e 20 cr. sau 50 bani, dl. Adamescu se ocupă cu împrejurările politice, cari au adus sistemul dualist, precum și cu urmările lui față de Români.

DIVERSE.

Electricitatea în Japonia. Pe aceste vremuri de inovațiunii electrice, este interesant d'a se șemnală progresele pe cari le face în această privință extrema Japonia. În Tokio sunt astăzi nu mai puțin de 1014 biurouri telefonice; dăr numărul abonaților abia trece peste 1000, ceea ce nu însemneză, de sigur, un venit prea mare pentru statul, care întreține aceste biurouri. Nu de mult s'a încercat o linie telefonică la distanță mare, între Tokio și Osaka, deșpartare de vre-o 560 de kilometri; se șice că încercarea ar fi succedut pe deplin. O societate de electricitate, al căre șcaun principal e la Tokio și care are ramificații în cele mai multe din orașele principale ale Japoniei și propagandei căreia se datoreșce un mare număr de aplicațiunii electrice industriale, numără actualmente mai bine de 1200 de membri.

Tatăl și fiul. Tatăl (ca turist): „Ah, ce caldă!” — Fiul: „Tată, eu nu o mai pot suferi!” Tatăl: „Curagiu, fetul meu; ia esemplu dela termometru, care cu cât e mai mare căldura, cu atât se șue mai sus!”

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Matoră.

Cursul pieței Brașov

Table with exchange rates for various currencies like Romanian, Austrian, and French, including bank notes and gold prices.

Table with gold and silver prices, bank notes, and exchange rates for London and other locations.

considerațiune de mărimea prețului pre-tinsu, să și alegă seu să respingă toate ofertele.

Se invită deci reflectanții, de a și așterne la primarul orașului Brașov, cel mult până Joi în 22 Decembrie la prânz 12 ore...

Oferentul are să dechiare prin ofertă, cumcă i sunt cunoscute și că se supune necondiționat operatelor...

În ofertă este de a se aminti în cifre și litere prețul singuraticelor lucrări și materialii indicate în preliminar...

Se obligă mai departe oferentul de a aminti locurile, dela cari are de a și procura materialele, ce au de a se folosi pentru conducerea apei...

listă, în casă contrar are de a și aminti în ofertă persoana specialistă menită pentru executarea lucrărilor...

Brașov, 22 Octombrie 1892.

Magistratul orașenesc.

Cursul la bursa din Viena

Table with stock market prices for various commodities like gold, silver, and different types of bonds.

Nr. 13422/1892. 960,8—1.

PUBLICAȚIUNE

Lucrările și furnisările pentru executarea unei noue conduceri de apă în orașul reg. liberă BRAȘOV în Ungaria (Transilvania) se vor preda pe cale scripturică de oferte Joi în 22 Decembrie a. c. la subscripția magistratului...

Lucrările și furnisările se estind: 1) asupra contragerii și concentrării apei în 2 teritóre de isvóre; 2) asupra clădirii unui canal conducător și a duorú reservoir din beton; 3) asupra introducerii rețelei sulinarelor de ferú și furnisării întregului materialú receiverú spre acestú scopú.

Se admitú și se primescú oferte pentru luarea în primire a lucrărilor și furnisărilor materialului a tuturor celorlú 3 grupe susamintite, seu numai în parte, stândú însé reprezentanței comunale orașenescé în libera voia, ca fără

Numere singuraticice din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potú cumpéra în librăria Nicolae Ciureu, și în tutungeria I. Gross.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statú r. u. valabilú din 1 Octombrie 1892.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta-Predealu, Predealu-Budapesta, B.-Pesta-Aradu-Teius, etc.) and rows for various stations and train types.

Nota: Numerii încadrati cu linii gróse însemnăză órele de nópte.